

Dvojí úděl: literatura a periodika

Rozhovor s docentem Jiřím Poláčkem

Brněnský literární historik a kritik Jiří Poláček se 13. března 2011 dožil šedesáti let. Narodil se v Jablonném v Podještědí, od svých tří let však žil na Jihlavsku (zprvu v Cejli a pak v Třešti), kde má své rodové kořeny. Po maturitě na jihlavském gymnáziu vystudoval na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity češtinu a dějepis (tehdy ovšem naše alma mater nesla název Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, který se pak přestěhoval do Ústí nad Labem). Na brněnské univerzitě později působil i jako vysokoškolský učitel: především na Pedagogické fakultě, ale i na Filozofické fakultě a Fakultě sociálních studií.

Šedesátku u tvého jména na seznamu jubilentů jsem si pro jistotu prohlédl dvakrát, protože podle mne – díky tomu, že během života se pohled na věk našich současníků relativizuje – patříš mezi mladé kolegy.

V životě dnešního vědeckého pracovníka není šedesátka příliš důležitým mezníkem a už vůbec neznamená koncový bod, ale lze ji brát jako příležitost k ohlédnutí za minulými léty. Jak vzpomínáš na svá studentská léta a kdo byli na bohemistice a historií tvými učiteli?

Vysokoškolská studia v letech 1969-1974 považuji za krásné období. Plně mě zaujalo studium obou oborů, ale žil jsem i studentským životem. Hodně jsem sportoval a postupně jsem navázal řadu přátelství, z nichž mnohá přetrvávají dodnes. Ta studentská družnost a pospolitost byla fascinující! Mými učiteli bylo mnoho výrazných osobností, a to z hlediska odborného i lidského. Z literárních vědců rád vzpomínám na Josefa Hrabáka, který vedl moji diplomovou i rigorózní práci, na Františka Tenčíka, Milana Kopeckého, Karla Palase, Milana Suchomela či na Vlastimila

Foto David Povolný

Válka. Z lingvistů se ve vzpomínkách vracím k Arnoštu Lamprechtovi, Radoslavu Večerkovvi, Dušanu Šlosarovi nebo k Mirku Čejkovi, zatímco z historiků mi v paměti uvízli například František Jordán, Bedřich Šindelář, František Hejl, Josef Válka, Jaroslav Kudrna, Josef Češka či Richard Pražák. Mnozí z nich ovlivnili i mé vlastní pedagogické působení.

Jaké byly stupínky tvé akademické dráhy a jakými pracemi jsi tyto stupínky zdolal?

Už jako studenta mě svým dílem i osobností uchvátil Vladislav Vančura. Věnoval jsem se dobovému kritickému ohlasu jeho próz – nejprve v diplomové práci a poté i v práci rigorózní. Také titul kandidáta věd jsem získal na základě vančurovské studie nazvané *Postavy v próze Vladislava Vančury*; v roce 1994 jsem ji vydal knižně pod názvem *Portréty a osudy*. Habilitoval jsem se souborem studií pojmenovaným *Tvorba a recepce*,

kteří v roce 2003 rovněž dostal knižní podobu. Ani v něm nechyběly vaněurovské práce. Pokládám za štěstí, že jsem mohl poznat doktorku Ludmilu Vaněurovou, autorku působivé vzpomínkové knížky *Dvacet šest krásných let*. Několik let jsme si psali a v roce 1982 jsem ji navštívil: bohužel to byla moje jediná návštěva u této vzácné ženy.

Tvoje vysokoškolská pedagogická činnost začala dost dlouho po promoci. Víš, že jsi prošel několika různými pracovišti. Jak na ně vzpomínáš?

Po promoci jsem nastoupil na roční vojenskou službu. První týden jsem strávil v Kutné Hoře a pak mě čekalo Kladno, ale sídlem mého útvaru byla Praha. A tak jsem do ní mohl jezdit na vycházky, během nichž jsem často chodil do Klementina: možnost vracet se do světa novin, časopisů a knih, v němž jsem pobýval za studentských let, byla velkým darem. Po vojně jsem krátce učil na základní škole a v roce 1977 jsem se stal redaktorem kulturní rubriky *Rovnosti*, kde jsem měl na starosti hlavně literaturu a poté i sobotní přílohu. Novinářská práce mě bavila, ale na konci sedmdesátých let měla samozřejmě svá omezení, daná tehdejší společenskou situací.

V roce 1979 jsi přešel do brněnské pobočky Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV. Souvisela tato změna s tehdejšími omezeními a problémy práce v novinách, o nichž ses zmínil?

Ano, souvisela. Jenže řečená omezení – tentokrát literárněhistorické práce – byla i zde. Z úporné lexikografie jsem paradoxně unikal zpět k novinám, kde jsem publikoval různé drobné texty. V mém kádrovém posudku se pak objevila výtku, že od vědecké činnosti utíkám k efemérní publicistice. Tož jsem v roce 1991 jako efemérní publicista dal akademickému ústavu vale a stal se redaktorem „revue otevřené kultury“ *ROK*, navazující na Hosta do domu a vydávané *Lidovými novinami*. Ty však záhy tuto revue pustily k vodě, a tak v roce 1993 bohužel zanikla. Její poslední číslo bylo věnováno *Ludvíku Kunderovi*. Někdy

čas jsem potom ve zmíněném deníku vedl také její zaniklou přílohu *Moravské listy* a současně jsem externě vyučoval na Pedagogické fakultě MU, jejímž pracovníkem jsem se stal na podzim roku 1994.

Na této fakultě učíš dějiny české literatury od konce 19. století do roku 1945, přičemž toto období jsi přibližoval studentům i ve speciálních seminářích na dalších dvou fakultách: byly věnovány Vladislavu Vaněurovi, bratřím Čapkům či literárním časopisům. Zabýváš se také literaturou pro děti a mládež a dlouho jsi redigoval časopis *Ladení*.

Čtvrtletník pro teorii a kritiku dětské literatury *Ladení*, který je po zániku *Zlatého máje* v roce 1997 jediným periodikem zaměřeným na tuto literaturu, jsem spolu s Martinem Reissnerem redigoval zhruba deset let. Otiskovali jsme v něm studie, recenze a zprávy, připomínali jubilea významných tvůrců a představovali nakladatelství. Mezi odběrateli tohoto časopisu bylo mnoho knihoven, škol a dalších institucí, ale také jednotlivci, a to i ze zahraničí. Jeho redigování mělo svá pozitivna, mezi něž počítám třeba komunikaci s řadou známých spisovatelů a výtvarníků. Redakторská činnost byla ovšem časově náročná a dělal jsem ji na úkor své vlastní práce.

Co ze své práce pokládáš za nejzávažnější? Co nového pro obraz české literatury 20. století přinesly tvé studie a knihy?

Hodnocení mé práce by asi měl dělat někdo jiný. Mou bibliografií tvoří sedmnáct set položek, mezi nimiž mají vrch drobné příspěvky pro noviny a časopisy včetně revue *Universitas*: jde o recenze, medailony, jubilejní články, zprávy, fejetony či sloupky. Větším přínosem pro dokreslení obrazu české literatury možná jsou moje studie vaněurovské a čapkovské, otištěné většinou v kolektivních publikacích a sbornících. Snad stojí za zmínku i *Průhledy do české literatury 20. století*, pro něž jsem mimo jiné napsal přehled legionářské

literatury, nebo hesla ve spisovatelských slovnících, zejména v *Lexikonu české literatury*.

Náš rozhovor by se mohl rozběhnout ještě několika směry, ale protože jsme oba pedagogové, věnujme poslední otázku učitelům a škole. V poslední době si středoškolská i vysokoškolská kantori stěžují, že studenti nemají ani základní povědomí o českých dějinách. Maturanti nevědí, kdy byla bitva na Bílé hoře, mají nízkou pravopisnou úroveň, a o jejich slohových schopnostech raději nemluvit. Navíc – jak nedávno napsal v časopisu *Tvar* Pavel Novotný z liberecké Technické univerzity – různé bakalářské programy poskytují vysokoškolské vzdělání i těm, kteří takřka nic nečtou a neměli očividně udělat ani maturitu. Fakulty, především humanitně či pedagogicky zaměřené, fungují podle Novotného stále víc jako jakési vyšší střední školy. Zastáváme názor, že by se rozhodně

měly opět zavést přijímací zkoušky na obor český jazyk a literatura, a to nejenom písemné, ale i ústní, aby se zjistilo, jaký mají uchazeči o studium všeobecný kulturní přehled a co čtou. Jak se na to díváš ty?

Je pravda, že naše humanitně orientované fakulty strádají velkými počty studentů a jejich snižující se kvalitou, leč i jejich menším zájmem o studium. Trpí obě strany: jak studenti, tak pedagogové. Myslím, že není trvale únosné, aby jeden učitel vedl dvacet diplomových prací a na hodinových seminářích měl v posluchárně čtyřicet studentů. Opětovné zavedení přijímacích pohovorů bych také uvítal, zároveň je však nutno zvýšit studijní náročnost. Mělo by se brát více v potaz i uplatnění absolventů vysokých škol v praxi. Věřme, že se situace změní k lepšímu. Rád bych v těch změněných poměrech ještě nějaký čas pracoval, ale chtěl bych uskutečnit i své publikační plány.

Děkuji za rozhovor.

ROZMLOUVAL JIŘÍ RAMBOUSEK

Redakci Universitas došlo

pokračování ze str. 53

Structural and Functional Diversity of the Eukaryotic Genome. Edited by T. Bettecken, J. Fajkus, E. N. Trifonov. Masarykova univerzita Brno, 2010

III. studentská vědecká konference katedry českého jazyka. Editorka: Marie Tušková. Masarykova univerzita Brno, 2010. CD

Stylisticko-pragmatické faktory použití členu v současné portugalštině. Spisy Masarykovy univerzity v Brně. Filozofická fakulta. Masarykova univerzita Brno, 2010

Škola a zdraví 21. School and Health 21. Problematika dopravní výchovy na ZŠ a SŠ v etapě řešení 2009. Mojmir Stojan et al. Masarykova univerzita Brno, 2009. CD

Barbora Vacková, *Prostor, moc a utopie. Ideální město a jeho společnost.* Masarykova univerzita Brno, 2010

Vybrané otázky školského managementu. Norská perspektiva. Ola Hoff Kaldestad, Milan Pol, Martin Sedláček (eds.). Masarykova univerzita Brno, 2009

Výtvarně na hradě Špilberku. Projekt pedagogické praxe studentů Katedry výtvarné výchovy PdF MU. Masarykova univerzita Brno, 2010

Výuka archeologie a příbuzných oborů v České a Slovenské republice. Zimní semestr 2010/2011. Masarykova univerzita Brno, 2010

Talent a nadání ve vzdělávání. Oldřich Šimóník (Ed.). Masarykova univerzita Brno, 2010